

"Avâm-ı nâstan, hakaik-i diniyeyi tabir eden ancak yüzde birdir." Burayı izah eder misiniz?

"Sual: Avâm-ı nâstan, hakaik-i diniyeyi tabir eden ancak yüzde birdir."

"Cevap: Tabir etmemesi, bilmemesine delil olamaz. Evet, çok defa lisan, insanın tasavvuratından incelerini tabirden âciz olduğu gibi, kalbindeki ve vicdanındaki inceler de akla görünmez. Hattâ belâgat dâhilerinden Sekkâkî gibi bir zât, İmruu'l-Kays veya başka bir bedevînin ibraz ettiği belâgat incelerini kavramamıştır. Maahâzâ, imanın var olup olmadığı sorguyla anlaşılır. Meselâ âmi bir adama, bütün cihetleriyle, eczasiyle kudretinde ve tasarrufunda bulunan Sâniin, yarattığı bu âlemin bir cihette Sâniî olup olmadığı hakkında bir sorgu yapıldığı zaman, 'Hiçbir cihette değildir! Olamaz!' dese kâfidir. Çünkü, nefiy cihetinin, yani Sâni'siz olamayacağının onun vicdanında sabit olduğuna delâlet eder."(1)

Her Müslüman kalben inandığı ve onayladığı imana dair hakikatleri etraflı ve delilli bir şekilde ifade edemez. Böyle Müslümanların kalbindeki imana dair incelikleri ifade etmekte güçlük çekmesi, imansız olduğu anlamına gelmez.

Edememesinin sebebi kalbe ait şeylerin çok ince, derin ve latif olması; ifade ve lafız kurmanın ise kesif ve kaba olmasındandır, "**anlıyorum, ama anlatamıyorum**" ifadesinde olduğu gibi.

Bu sebeple avam insanların imanı sorgu ile netlik kazanır. Yani soruları net sorarsak kalbindeki iman incelikleri ağızla net bir şekilde gelmeye başlar. Aslında sorgu avamın ifade güçlüğüne yardım etmek anlamı taşıyor. Yoksa avam insanların ağızından çıkan her yoruma açık ifadeyi küfre yorumlarsak, piyasada Müslüman kalmaz.

Özetle, avam bir Müslüman belki imanının ince ve latif hâllerini tavırları ve lisanı ile tam ifade edemez, ama sorgulandığı zaman, kalbindeki imanının sahil ve sağlam şeklini ifade edebilir. Bu yüzden avam insanların kalbindeki imanını bütün incelikleri ile ifade edememesini -haşa- imansız olmalarına delil gösteremeyiz.

Bazen öyle oluyor ki, âlim ve veli zatlar bile kalbindeki imanının letafetini ifade etmekte zorlanabiliyor. Öyle ise iman hususunda sorgu yapmadan bir hükme gitmek

yanlıř olur. Üstad Hazretleri burada bu incelięe iřaret ediyor.

(1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, Bakara Sûresi, 3. Âyet Tefsiri.](#)